

UMBERTO
Ecco

Insula
din ziua de ieri

Traducere din limba italiană
de Ștefania Mincu

POLIROM
2020

Cuprins

1.	Daphne	5
2.	Despre cele petrecute în Monferrato	26
3.	Saraiul cu Minunății	44
4.	Fortificarea dată la Iveală	54
5.	Labirintul Lumii	61
6.	Mare Meșteșug al Luminei și al Umbrei	73
7.	Pavane Lachryme	81
8.	Doctrina curioasă a Spiritelor Ilustre ale acelei Vremi	89
9.	Oceanul Aristotelic	98
10.	Geografie și Hidrografie Reformată	112
11.	Arta Prudenței	123
12.	Patimile Sufletului	130
13.	Harta Mângâierii	143
14.	Tratat despre Știința Armelor	149
15.	Ceasuri (unele oscilatorii)	166
16.	Discurs despre Pulberea de Simpatie	172
17.	Mult Răvnita Știință a Longitudinilor	200
18.	Curiozități Nemaiauzite	223
19.	Nautica cea plină de strălucire	230
20.	Agerime și Meșteșug al Minții	257
21.	Telluris Theoria Sacra	272
22.	Columba de Culoarea Naramzei	304
23.	Osebite și Meșteșugite Machine	316
24.	Dialoguri despre Sistemele cele Mari	334
25.	Technica Curiosa	365
26.	Teatru de Inscripte	383

27. Secretele Fluxului Mării	402
28. Despre Originea Romanelor	410
29. Sufletul lui Ferrante	416
30. Despre Boala de Amor sau <i>Melanconia Erotica</i>	434
31. Breviar al Oamenilor Politici	442
32. Grădina Desfătărilor	456
33. Lumi Subterane	460
34. Monolog despre Pluralitatea Lumilor	473
35. Consolarea Celor aflați pe Mare	488
36. Omul la Limită	502
37. Încercări Paradoxale despre felul cum gândesc Pietrele	524
38. Despre Natura și Locul Infernului	540
39. Itinerar Extatic și Ceresc	555
40. Colofon	563

„Vă admir modestia, dar se pare că ați făcut dovada unei bune cunoașteri a unor secrete ale naturii. Prin urmare, am nevoie de un om cu o asemenea știință, care să nu fie francez și care, fără a compromite coroana, să se poată strecura pe o corabie aflată pe punctul de plecare din Amsterdam cu scopul de a descoperi un nou secret, într-un fel legat de folosirea acelei pulberi.”

Mai preveni încă o obiecție a lui Roberto: „Nu vă temeți, avem nevoie să știți ce anume căutăm, ca să puteți interpreta până și semnele cele mai incerte. Voim să fiți informat ca un expert asupra lucrului în cauză, mai ales că vă vedem așa de pregătit să ne faceți pe plac. Veți avea un maestru de mare talent, și să nu vă lăsați înșelat de vârsta lui tânără”. Întinse o mână și trase de un șnur. Nu se auzi nici un sunet, dar gestul făcuse probabil să sune în altă parte un clopoțel sau vreun alt semnal – așa deduse Roberto, cel puțin, într-o epocă în care marii seniori strigau în gura mare ca să-și cheme servitorii.

Într-adevăr, după câteva clipe intră cu respectuoasă supunere un tânăr ce arăta abia trecut de douăzeci de ani.

„Fii binevenit, Colbert, acesta-i omul despre care ți-am vorbit astăzi”, îi spuse Mazarin, iar apoi lui Roberto: „Colbert, care se inițiază foarte promițător în secretele administrației Statului, se gândește de mult timp la o problemă ce-i stă foarte mult la inimă Cardinalului de Richelieu și, prin urmare, și mie. Poate că știi, San Patrizio, înainte ca Eminența Sa Cardinalul să ia cârma acestui mare vas a cărui căpetenie este Ludovic al XIII-lea, marina franceză era un nimic pe lângă aceea a dușmanilor noștri, în război ca

și pe timp de pace. Acum putem să ne mândrim cu șantierele noastre navale, cu flota de la Răsărit, precum și cu cea de la Apus, și îți vei fi amintind cu ce succes, nu mai mult de acum șase luni, Marchizul de Brézé a putut să alinieze în fața Barcelonei patruzeci și patru de corăbii, paisprezece galere și nu-mi mai amintesc câte alte nave. Ne-am întărit cuceririle noastre din Noua Franță, ne-am asigurat stăpânirea în Martinica și Guadalupa, ca și în atâtea dintre insulele acelea din Perú, cum îi place Cardinalului să spună. Am început să construim companii comerciale, chiar dacă nu cu mare succes până acum, însă, cu toate acestea, în Provinciile Unite, în Anglia, Portugalia și Spania nu există familie nobilă care să nu-și aibă unul din membrii săi plecat să facă avere pe mare; nu este la fel și în Franța, din nefericire. Dovadă e faptul că știm probabil destule despre Lumea Nouă, dar foarte puține despre cea Foarte Nouă. Arată-i, Colbert, prietenului nostru ce lipsită de uscat pare cealaltă parte a globului de colo”.

Tânărul mișcă globul și Mazarin surâse cu melancolie: „Vai, întinderea aceasta de ape nu-i goală din cauza unei naturi vitrege; e goală pentru că noi știm prea puțin despre generozitatea ei. Și totuși, după descoperirea unei căi occidentale de navigație prin arhipelagul Moluștelor, e în joc tocmai zona aceasta imensă, neexplorată, care se întinde între coastele de vest ale continentului american și ultimele margini orientale ale Asiei. Vorbesc de oceanul zis Pacific, cum au vrut să-l numească portughezii, pe care se întinde cu siguranță Pământul Necunoscut Austral și din care se cunosc puține insule și puține coaste vagi, însă destul ca să știm despre el că adăpostește bogății fabuloase. Iar pe

apele acelea se vântură acum de o bucată de timp aventurieri ce nu vorbesc limba noastră. Prietenul nostru Colbert, având ceea ce eu nu consider a fi doar o trăsnaie tinerească, îndrăgește ideea unei prezențe franceze în mările acelea. Cu atât mai mult cu cât bănuim că primul care a pus piciorul pe un Pământ Austral a fost un francez, domnul de Gonnevillle, și asta cu șaisprezece ani înainte de isprava lui Magellan. Cu toate astea, acel viteaz gentilom sau cleric, ce-o fi fost el, a neglijat să înregistreze pe hărți locul unde a acostat. Putem oare să credem că un bun francez a fost atât de neprevăzător? Cu siguranța că nu, ci că în epoca aceea îndepărtată nu avea cum să rezolve pe deplin o problemă ca asta. Dar această problemă, și o să fii uimit aflând care anume, a rămas un mister și pentru noi”.

Făcu o pauză, iar Roberto înțelese că, dat fiind că și cardinalul, și Colbert cunoșteau, dacă nu soluția, cel puțin numele misterului, pauza era numai în cinstea lui. Crezu că-i bine să joace rolul spectatorului uluit și întrebă: „Și care este acest mister, Eminență?”.

Mazarin îl privi pe Colbert cu un aer complice și zise: „Este misterul longitudinilor”. Colbert dădu cu gravitate din cap, confirmând.

„Pentru soluția acestei probleme legate de *Punto Fijo*”, urmă cardinalul, „acum șaptezeci de ani Filip al II-lea al Spaniei oferea o avere, iar mai târziu Filip al III-lea promitea șaisprezece mil de ducați rentă perpetuă și două mil rentă viageră, iar Statele Generale ale Olandei treizeci de mil de florini. Nici noi nu ne-am zgârcit cu ajutoarele în bani față de astronomi merituosi... Apropo, Colbert, doctorul acela, Morin, sunt opt ani de când îl facem să aștepte...”

„Eminență, voi înșivă spuneți că sunteți conștinș că povestea aceea cu paralaxa lunară e o himeră...”.

„Da, dar ca să-și susțină ipoteza aceea a lui foarte îndoielnică, el a studiat cu eficacitate și le-a criticat pe celelalte. Să-l facem să participe la acest nou proiect, ar putea să-i dea lămuriri domnului de San Patrizio. Să i se ofere o pensie, nu e nimic care să stimuleze ca banul bunele înclinări. Dacă ideea lui ar conține un grăunte de adevăr, vom putea să ne asigurăm mai bine și, în același timp, vom putea evita ca, simțindu-se părăsit în patria lui, să cedeze solicitărilor olandezilor. Mi se pare că tocmai olandezii sunt cei care, văzându-i pe spanioli că șovăie, au început să trateze cu acel Galilei, iar noi am face bine să nu rămănem pe dinafara acestei situații...”.

„Eminență”, zise Colbert ezitând, „binevoiți să vă amintiți că Galilei a murit la începutul acestui an...”.

„Adevărat? Să ne rugăm lui Dumnezeu să fie fericit, mai fericit decât i-a fost dat să fie în viață”.

„Și oricum, și soluția lui a părut mult timp să fie definitivă, dar nu este...”.

„Din fericire, mi-ai luat-o înainte, Colbert. Dar să presupunem că nici soluția lui Morin nu face nici cât un ban găurit. Ei bine, noi să-l susținem totuși, să facem să se aprindă din nou discuția în jurul ideilor lui, să stimulam curiozitatea olandezilor: să facem în așa fel ca să se lase ispitiți, și îi vom fi pus pentru câțva timp pe adversari pe o pistă falsă. Vor fi bani bine cheltuiți, în orice caz. Dar despre asta am vorbit de ajuns. Continuă, te rog, căci în timp ce San Patrizio află, voi învăța și eu.”

„Eminența Voastră m-a învățat tot ce știu“, zise Colbert roșind, „dar bunătatea ei mă încurajează să încep a vorbi“. Spunând acestea, se simțea probabil acum pe un teren propice; înălță capul, pe care și-l ținuse tot timpul plecat și se apropie, simțindu-se în largul său, de mapamond. „Domnilor, pe ocean, unde, chiar când întâlnim un uscat, nu știm anume care este, și dacă mergem spre un pământ cunoscut trebuie să înaintăm zile și zile întregi în largul apelor – navigatorul nu are alte puncte de reper decât aștrii. Cu instrumentele care demult i-au făcut iluștri pe astronomii din Antichitate, unui astru i se fixează înălțimea față de orizont, din ea se deduce distanța față de Zenit și, cunoscându-i unghiul de declinație, dat fiind că distanța zenitală, plus sau minus declinația, dau latitudinea, aflăm dintr-odată pe care paralelă ne găsim sau cât anume mai la nord sau mai la sud de un punct cunoscut. Mi se pare clar.“

„Ar înțelege până și un copil“, zise Mazarin.

„Ar trebui să se rețină“, continuă Colbert, „că în mod asemănător s-ar putea determina și cât anume suntem mai la răsărit sau mai la apus de același punct, adică la ce longitudine sau pe ce meridian. Cum spune Sacroboscus, meridianul e un cerc care trece prin polii lumii noastre și la zenitul capului nostru. Și se cheamă meridian pentru că, oriunde s-ar afla un om și în orice timp al anului, atunci când soarele ajunge la meridianul său, acolo este pentru omul acela amiază. Dar vai, printr-o taină a naturii, orice mijloc născocit pentru a defini longitudinea s-a dovedit înșelător. Ce importanță are? ar putea să se întrebe un profan. Foarte mare importanță“.

Acum căpătase încredere, făcu mapamondul să se rotească arătând contururile Europei: „Cincisprezece grade meridiane, cam atât, despart Parisul de Praga, și ceva mai puțin de douăzeci, Parisul de Canare. Ce ați spune de comandantul unei armate care ar crede că se bate pe Montblanc și în loc să omoare protestanți i-ar măcelări pe doctorii de la Sorbona pe Mont Sainte-Genève?”.

Mazarin surâse întinzând mâinile înainte, ca pentru a implora ca lucrurile de felul ăsta să se petreacă numai pe meridianul unde trebuie.

„Însă drama”, continuă Colbert, „este că erori de o însemnătate ca asta se fac cu mijloacele pe care le mai folosim și acum pentru a determina longitudinile. Și astfel se întâmplă ceea ce s-a întâmplat aproape acum un veac cu spaniolul acela, Mendaña, care a descoperit Insulele lui Solomon, pământuri binecuvântate de cer pentru roadele solului și aurul subsolului. Acest Mendaña a fixat poziția uscatului pe care îl descoperise și, întors în patrie să aducă marcea veste, în mai puțin de douăzeci de ani i s-au pus la dispoziție patru corăbii ca să se întoarcă acolo și să instaureze definitiv stăpânirea Majestăților Lor prea-creștine, cum se spune pe acolo, însă ce s-a petrecut? Mendaña nu a mai reușit să găsească pământul acela. Olandezii nu au rămas inactivi, la începutul acestui secol își constituiau Compania Indiilor, creau în Asia cetatea Bataviei ca punct de plecare pentru multe expediții spre est și puneau mâna pe o nouă Olandă, iar alte pământuri, probabil la răsărit de Insulele lui Solomon, descopereau în acest timp piratii englezi, cărora curtea Sfântului Iacob nu a șovăit să le confere ranguri de noblete. Dar din Insulele lui Solomon nimeni nu va mai